

**R. P. Martini De Esparza Artieda, Navarri, Theologi Societ.
lesv, Cvrsvs Theologicvs**

In decem Libros, & duos Tomos distributus, Ivxta Methodvm, Qva In
Scholis Societatis Iesv communiter traditur annis quaternis

Continens Primam Partem, & Primam Secundæ D. Thomæ. Ad Alexand.
VII. Pont. Max.

Esparza Arteida, Martin de

Lugduni, 1666

Qvæstio XXXVIII. Vtrum actiones externæ, & actus externi efficaciter, &
omninò determinatè imperati superaddant augmentum aliquod meriti?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94815)

& præmouente vero suo ultimo fine, vt dictum est supra, ideoque amissa eius spe, prædicuntur vires bene operandi, & confluit sentina omnium vitiorum, vt dictum est cum D. Thoma q. 35. de Virt. Theol. Quæ ratio viget multo magis respectu Sanctissimorum hominum, utpote adhaerentium multo magis summo suo bono, quod est Deus, estque simul ipsorum beatitudo, & felicitas. Quapropter, cum dicitur viros Sanctos quærere gloriam Dei, & utilitatem atque salutem æternam proximorum absque intuitu mercedis, & cum dilatione propriæ beatitudinis, aut etiam cum periculo eiusdem amittendæ; accipiendum id est de contemptu aliorum præmiorum, & mercedis distinctæ ab ipso Deo, & dilatione propriæ beatitudinis compenlanda per augmentum eiusdem, ac demum de periculo amittendi imminenti ex causis secundis secundum se, sed superando per gratiam Dei eò efficacius opitulatur.

QVÆSTIO XXXVII.

Vtrum intentio habitualis bona, vel mala conferat aliquid ad meritum, vel demeritum actuum deinde subsequens?

VIDETUR conferre. Quia intentio habitualis, seu aliquando habita, & non retractata, ideoque moraliter perseverans, perinde æstimatur moraliter, atque si esset physicè præsens. Intentio autem boni, & malis actualiter præsens confert plurimum ad meritum, & demeritum, quia confert plurimum ad bonitatem & malitiam operis, immò est tota ratio bonitatis, & malitiæ conuenientis vnicuique actui, atque operi externo, vt dictum est supra, atque ratio meriti, & demeriti fundatur præcipue, vel vnicè in bonitate & malitia operis. Ergo intentio habitualis bona, vel mala confert plurimum ad meritum, & demeritum actuum subsequens. Confirmatur, quia alioquin perperam per interualla temporum viri pii referrent, vti solent facere, ad maiorem gloriam Dei, aliosque honestos fines opera subsequens horæ sequentis, vel diei, vel mensis, vel anni.

Sed contra est. Quia si intentio habitualiter tantum perseverans conferre aliquid posset ad rationem meriti, vel demeriti actuum deinde subsequens, eam in illis, vel augendo, vel simpliciter inducendo, intentio bona, vel mala concepta initio vitæ, & referens in finem bonum, vel malum actus omnes, & omnia opera deinde subsequens per totam vitam, sufficeret se sola ad augendam, vel ad inducendam absolute rationem meriti, vel demeriti in omnibus totius vitæ, & cumque longæ actibus, & operibus, dummodo nunquam deinde retractaretur. Quod tamen videtur esse absurdum, & si crederetur esse verum, induceret in animos hominum summam negligentiam eleuandi assidue mentem, & intentionem ad finem honestum, ac præstantissimum.

Respondetur. Finis non aliter conferre potest ad meritum, & demeritum cuiusque actus, & operis, nisi quatenus confert ad bonitatem, & malitiam eius. Ad bonitatem autem, & malitiam nihil conferre potest, nisi quatenus intenditur à voluntate, ita vt pro modo intentionis sit modus bonitatis, & malitiæ in vnoquoque actu, vt liquet ex quæst. 25. & 26. necnon

R. P. Esparza Curs. Theol. Tom. I.

ex 28. Quapropter, duplex distinguenda est perseverantia habitualis intentionis præexistentis, seu bonæ, seu malæ. Prior modus perseverandi est per solam non retractationem intentionis præhabitæ absque vlla deinde renouatione, seu repetitione ipsius explicita, vel implicita, atque ideo absque vlla causalitate eius respectu actuum deinde subsequens. Atque intentio hoc præcisè modo perseverans habitualiter nihil confert ad rationem meriti, & demeriti augendam, vel absolute inducendam in actibus subsequens, quia finis intentionis taliter perseverantis non habet purè concomitanter respectu actuum subsequens, nec vllam in illos causalitatem exercet, vt supponitur. Finis autem eatenus præcisè confert ad bonitatem, & malitiam cuiusque actus, & operis, quatenus est causa, & ratio volendi ea, quæ sunt ad finem, vt dictum est in iisdem illis qq. Alter modus perseverandi habitualiter in intentione præconcepta est cum renouatione, & repetitione eius saltem implicita, quoties occurrit noua oportunitas operandi: ita vt dicatur, Volo hoc facere, vt promoueam quod cœpi; vt perueniam ad finem præintendum, vt expleam priorem meam intentionem, vel alio simili, ac æquivalenti modo. Atque hic modus perseverantiæ habitualis in intentione præhabitæ confert plurimum ad meritum, & demeritum actuum subsequens. Quia videlicet in hoc euentu finis intentionis præhabitæ exercet causalitatem in actus subsequens, ideoque confert illis bonitatem, & malitiam peculiarem, & consequenter rationem peculiarem meriti, & demeriti. Distinctio ista, & utraque pars determinationis illi adiunctæ est conformis doctrinæ D. Thomæ q. 19. art. 8. Ex eadem distinctione patet ad rationes dubitandi. Prior enim pro parte affirmatiua solum conuincit de intentione præhabitæ exercente causalitatem in actus elicitos pro tempore sequenti. Quia quæ nullam exercet causalitatem, non perinde se habet, atque intentio actualiter præsens physicè, quandoquidem hæc exercet veram causalitatem in actum, & opus subsequens. Posterior verò ratio pro parte negatiua solum conuincit de intentione præhabitæ nunquam deinde renouata, ne quidem implicite, & æquivalente. Nullum autem absurdum, nullumque inconueniens est intentionem præhabitam toties aliquo modo repetitam, ac renouatam, quoties occurrit noua occasio operandi, semper adiungere operi, seu actui interno peculiarem bonitatem, aut malitiam, & consequenter peculiarem rationem meriti, & demeriti, vtrumque longum tempus decurrat post talē intentionem primitus præhabitam. Expositio ista intentionis duplici eo modo perseverantis habitualiter promouebitur plusculum cum maiori claritate quæst. 15. de Sacramentis.

QVÆSTIO XXXVIII.

Vtrum actiones externæ, & actus interni efficaciter, & omninò determinatè imperati superaddant augmentum aliquod meriti?

VIDETUR superaddere. 1. Quia quod auget bonitatem, & malitiam actus, eo ipso auget tantundem rationem meriti, & demeriti, utpote fundati in bonitate, & malitia operis, vt dictum est supra. Actio autem exterior bona, & mala augent bonitatem, & malitiam actus interni, vt colligitur ex verbis Augustini lib. 13. de Trinit.

L 1 2 cap.

cap. 5. *Mala voluntate, vel sola quisque miser efficitur, sed inferior potestate, qua mala voluntatis desiderium impletur; eademque est ratio de impletione bonae voluntatis per operationem externam bonam. Probat, quoad utramque efficaciter ratione D. Thom. quaest. 20. art. 4. c. Vbi sic habet: Si autem loquamur de bonitate actus exterioris, quam habet secundum materiam, & debitas circumstantias, sic comparatur ad voluntatem, ut terminus, & finis: & hoc modo addit ad bonitatem, vel malitiam actus voluntatis. Quia omnis inclinatio, & motus perficitur in hoc, quod consequitur finem, vel attingit terminum. Ergo actio exterior bona, & mala augeat rationem meriti, & demeriti. Manifestior autem ratio est eiusdem augmenti per actum internum efficaciter, & determinate imperatum, utpote habentem in se plus bonitatis, & malitiae. Confirmatur, quia in confessione Sacramentali non sufficit exponere actus internos solos, sed necesse insuper est, ut exprimantur actiones exteriores mala, quod tamen necesse nequaquam esset, si actiones exteriores non superadderent novam rationem malitiae.*

2. *Martyrium re ipsa executioni mandatum, est maioris meriti, quam sola voluntas utcumque efficax eiusdem martyrii perferendi. Quia exterior effectiva perperio martyrii habet vim peculiarem, perducendi ad gloriam, & eidem specialiter correspondet praemium accidentale laureolae. Confirmatur exemplo Martyrii puerorum innocentium, quod independenter ab omni actu interno fuit meritorium coronae gloriae, & aureolae.*

3. *Senerius puniuntur ex dispositione iuris Canonici & civilis actiones exteriores malae, quam soli actus interni intentui illarum, tamen manifestissime constet de ipsis. Hoc autem inique dispositum esset, si actiones exteriores non superadderent peculiare malitiam, atque continerent in se peculiarem vim demeritoriam. Eadem autem est ratio de actione exteriori bona ad augmentum meriti, atque de mala ad augmentum demeriti.*

4. *Plus meretur, qui largitur eleemosynam de facto, quam qui voluit eam largiri, & non est largitus de facto, & similiter demeretur plus, qui occidit hominem, quam qui voluit occidere, & non occidit, tamen uterque impeditus sit extrinsecus ab actione exteriori sine propria libertate. Quod patet primo ratione à priori iam indicata de augmento bonitatis, & malitiae, utilitatis, & nocimenti superaddito per actionem exterioriorem, & deficiente ob eius defectum. Deinde quia alioquin sequeretur volentem largiri eleemosynam infinitam, aut occidere infinitos homines, mereri praemium, & poenam infinitam, sicut mereretur, qui re ipsa largiretur infinitam eleemosynam, aut occideret re ipsa infinitos homines. Sequela autem est manifeste absurda, & ab omnibus agnoscitur, ut talis.*

5. *Meritum est obsequium cedens in honorem, aut commodum, aliudve bonum principis, & reipublicae volentis illud praemio compensare. Cuius principij veritas apparet ex communi omnium consensu, quem exprimit D. Thomas q. 21. art. 3. Dicendum, ait, quod meritum & demeritum dicuntur in ordine ad retributionem, quae fit secundum iustitiam. Retributio autem secundum iustitiam fit alicui ex eo, quod agit in profeclum, vel nocumentum alterius. Confirmatur, quia omnes praemium, secundum suam rationem communem appellant retributionem, & compensationem, de cuius ratione est tribuisse prius aliquid, atque contulisse praemiant, eum, qui accipit praemium. Actio autem exterior per se ipsam formaliter cedit in honorem, & gloriam Dei, & viget peculiariter vi eam propagandi excitando alios in laudem, & cognitionem Dei, & quae alij per imitationem bon*

operis laudent, & glorificent Deum per exercitium bonorum operum. Ergo Deus, ratione peculiaris obsequij erga se, & peculiaris beneficentiae erga proximos, tenetur ad retribuendum peculiare praemium propter actionem exterioriorem quatenus superadditam interiori.

6. *Actio externa augeat vim satisfactoriam actionis internae, & utraque simul satisfacit plus, quam utralibet seorsim. Eadem autem est ratio de augmento meriti per operationem externam bonam; quia sicut poenalis actionis exterioris augeat vindictam peccati, ita bonitas actionis exterioris augeat obsequium, quatenus cedens in honorem Dei, & in bonum utile reipublicae rationalis.*

7. *Actus internus efficaciter, & omnino determinate volitus per alium actum, est immediate liber non minus vel aliter, quam actus ipse imperans. Quia voluntas pro eodem illo priori naturae, pro quo vult elicere aliquem suum actum, eum elicit, & non pro posteriori naturae, nempe respectu actus voluntatis idem est determinari ad velle, & determinari ad agere. Cum in ipso actu voluntatis non distinguatur ratio volitionis, & ratio actionis. Impossibile igitur est, ut actus internus, qualitercumque imperatus sit, non evadat immediate liber, sicut actus imperans. Actus autem immediate liber est immediate, & ratione sui meritorius, si sit bonus, & demeritorius, si sit malus. Ergo tamen si actiones exteriores essent expertes omnis meriti, & demeriti peculiaris, quatenus non sunt immediate liberae; actus nihilominus interni ob contrariam rationem dicendi sunt specialiter meritorij, ac demeritorij.*

Art. 1. *Respondetur. Certum est plus mereri, ac demereri, saltem ut plurimum eum, qui re ipsa superaddit operationem externam bonam, aut malam actui interno, quam qui solum actum internum elicit, non solum si per ipsum stetit quo minus impleat opere externo propositum internum, sed etiam si per ipsum non steterit, atque extrinsecus insuperabiliter impeditus fuerit. Et quidem si per ipsum steterit, res est manifesta: tum quia si caetera sint paria, qui exequitur actionem exterioriorem, diutius perseverat in actu interno eliciendo, quam qui libere omittit executionem exterioriorem, siquidem eo ipso hic cessat ab eliciendo actu interno pro eo tempore: tum quia saltem plerumque est difficilius perseverare in actu interno, cum adest iam praesens opportunitas executionis externae, quam ante eius occursum, ideoque is, qui continuat actum voluntatis usque ad complementum executionis exterioris, constantius, & magis adharet motui honesto, propter quod voluit opus bonum externum, quam is, quem determinat ab actu interno continuando praesentia difficultatis peculiaris, quam ingerit executionis imminetia acuens apprehensionem eiusdem difficultatis. Maior autem adhesio ad bonum, & victoria maioris difficultatis, & maior duratio actus boni augent rationem meriti, ut dictum est supra. Si autem impedimentum actionis exterioris proveniat ab extrinseco, adhuc est maius meritum non impediti, & executionis de facto, saltem ut plurimum, tum quia impeditus ab executione exteriori solet eo ipso desistere ab interna quoque eius intentione, ideoque, si caetera sint paria, non perseverat in actu interno eliciendo, quamdiu perseverat, qui non impeditur, & exequitur: tum quia idem extrinseca vi impeditus non exercet actum internum victorem peculiaris eius difficultatis quam experitur, & specialiter apprehendit, atque superat cum peculiari ad motum honestum adhesionem, qui exequitur re ipsa.*

Art. 2. *Caeterum si intensio, & duratio actus interni sint omnino aequales in eo, qui exequitur exteriori,*

& in eo, qui non exequitur, meritum erit in vtroque prorsus aequale. Quia vnicuique est imputabile suum opus præcisè, quatenus est liberum eidem, vt liquet ex q. 18. Solus autem actus internus est liber immediate ratione sui, & actio exterior est libera solum extrinsecè, ac denominatiuè, & ratione alterius. Solus igitur actus internus est imputabilis immediatè, & ratione sui, & actio exterior est imputabilis solum mediatè, & ratione alterius, atque per puram denominationem extrinsecam. Opus autem eatenus, & eo præcisè modo est meritorium, & demeritorium, quatenus, & quo modo est imputabile operanti. Quia quatenus non imputatur ipsi, perinde reputatur, atque si non esset opus eius, sed alterius. Igitur opus externum solum mediatè, & ratione alterius, atque per puram denominationem extrinsecam meritorium, aut demeritorium esse potest, ideoque immediatè ratione sui nullam superaddit vim peculiarem meritoriam, aut demeritoriam, si nullam præsupponat, aut inducat diuersitatem in actu interno secundum se quoad eius maiorem durationem, vel intensiorem, aut repetitionem modo nuper explicato.

Art. 3. Confirmatur primò, quia, qui extrinsecus impeditur ab exteriori executione, nullam propterea potest pati iacturam præmij, quod obtenturus fuisset, si impeditus non fuisset, dummodo nulla inde reddat diminutio quoad actum internum. Quia, quod sic impediatur, est prorsus inuoluntarium impedito. *Inuoluntarium autem*, subiungit optimè D. Thomas q. 112. art. 4. in fine c. *sicut non meretur penam, vel præmij in operando bonum, aut malum: ita non tollit aliquid de præmio, vel de pena, si homo inuoluntariè simpliciter deficiat ad faciendum bonum, vel malum.* Confirmatur rursus ex illo Deuteron. 25. *Iuxta mensuram delicti erit, & plagarum modus.* Non enim delictum est minus ex eo præcisè, quod deficiat exequutio eius exterior ob solum defectum possibilitatis exequendi, ne dicatur non esse in sola cuiusque potestate, quod magis ipse, vel minus delinquit, sed etiam in potestate alterius potentis impedire, & non impedire actionem exteriorem illius; & non esse æquè odibiles respectu Dei, qui habent æqualem voluntatem contemnendi legem diuinam, & operandi aduersus ipsam; aut esse dignos in æquali pœna, qui sūt æquè odibiles Deo, quæ sunt patenter absurda. Mensura igitur pœnæ, & plagarum est solus actus interior malus, cui videlicet soli conuenit ratio delicti immediatè, & secundum se. Eadem autem est quoad hæc ratio de merito, & de demerito. Confirmatur tertio, quia præmia, & supplicia ad hoc, vel maximè instituta sunt, vt impellant ad bona opera, & arceant à malis operibus. Vti observatum fuit supra q. 35. art. 3. In hunc autem finem nihil confert, immò nocet plurimum, si credatur fieri posse, vt in æqualia præmia, vel supplicia retribuuntur iis, qui æquè benè, aut æquè malè sunt affecti, atque dispositi quoad ea, quæ pendunt à libera potestate, & electione eorum, solumque sunt dispares quoad ea, quæ extrinsecus proueniunt inimpedibiliter ab aliis causis. Nihil, inquam, hoc confert ad eum finem, quia voluntas nequit moueri præmiis, & suppliciis nisi ad ea; quæ sunt vnicuique libera, & quatenus libera sunt, siquidem positis actibus internis immediatè liberis cætera omnia deinde subsequuntur independentè ab omni ulteriori motione peculiari præmiorum, & suppliciorum. Nocet verò idem ad eundem finem, quia sicut pluri sunt actus interni immediatè liberi, si credatur illis solis secundum se deninctam esse totam mensuram retributionis diuinæ, ideoque auidius impellitur voluntas ad actus bonos, & difficilius consentit in malos: ita minus æstimantur iidem actus interni, & immediatè liberi, si credatur cum omnimoda eorum

secundum se æqualitate stare posse in æqualitatem præmiorum, & suppliciorum, ideoque minus horrebit voluntas actus malos, minusque afficietur ad actus bonos immediatè liberos. Quod quidem est magnum inconueniens, vt potè internum, ex parte, atque debilitatiuum perfectionis diuinæ prouidentiae, quoad institutionem præmiorum, & pœnarum, & quoad vim dirigendi his mediis voluntates humanas ad finem ipsarum vltimum.

Art. 2. Eadem porro ratio est spoliandi peculiari merito, & demerito, & augmento præmij, atque supplicij actus internos efficaciter, & omninò determinatè imperatos, atque spoliandi iisdem actiones exteriores. Quia videlicet actus interni efficaciter, & omninò determinatè imperati, perinde sunt expertes libertatis immediatè ratione sui, atque actiones exteriores. Defectus autem libertatis immediatè est tota ratio fundamentalis negandi actionibus externis peculiarem præmij, & supplicij accessionem, vt apparet ex dictis. Verum maioris claritatis gratia distinguendus est duplex modus imperandi actus internos. Primum enim voluntas imperat implicitè tantum, & indirectè aliquem suum actum per alium actum suum, quatenus per vnum actum vult finem, & inde mouetur ad volendum medium. Quod si præconcepta intentione efficaci finis proponantur deinde ab intellectu plura media, actus electionis erit imperatus tantum vagè, & disiunctiue. Quia in eo casu ita mouetur, & necessatur voluntas per actum intentionis ad superaddendum actum aliquem electionis, vt tamen insit eidem in sensu composito eiusdem intentionis, indifferentia ad actum electiuium cuiuslibet ex mediis simultaneè propositis, tanquam sufficientibus ad finem præintantum. Vnde certum est in hoc casu superaddi posse nouam rationem meriti, & demeriti per actum imperatum electionis. Quod si præexistente intentione efficaci finis, vnicum tantum medium proponatur ab intellectu, idque non omissibile, aut differibile hic & nunc absque iactura finis; nulla aderit peculiaris libertas in actu electionis. Quia qui vult efficaciter finem, eo ipso vult efficaciter saltem implicitè, & virtualiter, quæcunque sunt necessaria ad finem, & sunt ponenda à parte rei ab ipso intendente finem; Quare nè contingat voluntatem idem velle, & nolle simul efficaciter, quod est impossibile, necesse est in sensu composito intentionis, vt superaddatur electio vnici medij propositi vt talis hic, & nunc. Sequetur igitur in hoc casu actus electionis absque vlla noua libertate, atque adeò absque vllò augmento meriti, vel demeriti, iuxta dicta. Iste modus imperandi actus quosdam voluntatis per alios eiusdem actus, est valde familiaris: & contingit quoties habentur successiue, vel successione realis durationis, vel successione naturæ, & causalitatis cognitio finis, & cognitio medij: ita vt actus, qui est de fine, imperet actus, qui sunt de mediis, vt docet sæpè D. Thomas ex principio vniuersali tradito ab eodem q. 9. art. 1. necnon art. 3. cuius discursum concludit his verbis. *Et similiter voluntas per hoc, quod vult finem, mouet se ipsam ad volendum ea, quæ sunt ad finem.*

Art. 5. Alter modus, quo voluntas imperat sibi quosdam suos actus per alios suos actus, est volendo illos per istos explicitè, & formaliter, adeoque mouendo se volitione formaliter reflexa ad volitionem directam obiecti distincti ab omni actu voluntatis, vel ad volitionem reflexam quidem, sed propinquirem volitioni directæ. Quem quidem imperandi modum esse possibilem voluntati, respectu suorum actuum, optima ratione demonstrat D. Thomas q. 17. art. 5. c. dicens: *Imperium nihil aliud est, quam actus rationis ordinantis cum quadam motione aliquid ad agendum.*

dum. Manifestum est autem, quod ratio potest ordinare de actu voluntatis. Sicut enim potest indicare, quod bonum sit aliquid velle; ita potest ordinare imperando, quod homo veliet. Ex quo patet quod actus voluntatis potest esse imperatus. Dupliciter autem contingit aliquem velle suum ipsum velle. Primo ita ut simul velit aliquid aliud conferens ad volendum, quod sibi nondum adest. Hoc pacto vult sæpè peccator dilectionem Dei, per quam deleat sua peccata, quin sit actu dispositus proximè ad diligendum Deum super omnia, & propterea ex vi eius suæ volitionis reflexæ mouetur ad meditationem diuinæ bonitatis, misericordiæ, beneficentiæ, &c. ad lectionem libri pij, ad audiendam concionem sacram, & similia. Secundò contingit voluntatem velle suum velle, ita ut nihil aliud simul velit, sed sola sui actus directi bonitate moueatur ad actum reflexum, solumque ipsum actum directum secundum se velit actu reflexo; & tunc si volitio reflexa sit efficax, necesse est, ut adsit pro posteriori naturæ actus directus imperatus. Quia ut dicit Augustinus lib. 8. confell. c. 9. circa med. & ex eo D. Thom. in illo art. 5. ad 1. *Animus quando perfectè imperat sibi, ut velit, tum iam vult.* Hic posterior modus imperandi raro vñuenit, quia est manifestè superuacaneus, & inutilis. Quilibet enim actus voluntatis est volitio sui per se ipsum, ideoque voluntas ad nullum suum actum volendum indiget alio suo actu nihil aliud præstante, quàm velle alium actum. Raro autem contingit voluntatem determinari ad ea, quæ sunt vsque adeò manifestè superuacanea, & inutilia, quia raro contingit ea apprehendere ad modum vtilium, & non redundantium.

Art. 6. Porro vtrovis ex suis modo imperet voluntas sibi ipsi imperio efficaci, & omninò determinato, actus imperatus sublequitur cum omnimoda necessitate ad actum imperatum. Alioquin sequeretur multò manifestius incòueniens paulò prius indicatum, nempe voluntatem idem simul velle, & nolle efficaciter. Quia verò operationes, quarum vna est, & indiuisa libertas, eo ipso est vna, & indiuisa æstimabilitas moralis, concluditur in nullo euentu actum efficaciter, & omninò determinatè imperatum superaddere posse bonitatem specialiter æstimabilem, ac proinde in nullo euentu specialiter meritorium esse posse alicuius præmij ultra præmium debitum ratione actus imperantis secundum se præcisè considerati. Quod consonat conclusioni vniuersali D. Thomæ in dicta q. 17. art. 4. *Vnde patet, quod imperium, & actus imperatus sunt vnus actus humanus.* Itaque neque actiones externæ, neque actus interni efficaciter, & omninò determinatè imperati, superaddunt augmentum aliquod meriti ultra vim meritoriam, quæ inest actui interno immediatè libero, siue imperanti actionem externam, siue imperanti actum internum.

Art. 7. Doctrina ista est maioris momenti quoad actiones externas, quæ deficere possunt inuoluntariè præexistentibus actibus internis, quàm quoad actus imperatos internos, qui abesse non possunt præexistenti imperio efficaci, nisi forte miraculosè, & de potentia absoluta; ideoque non militat circa huiusmodi actus inconueniens morale ponderatum suprà art. 3. in tertia confirmatione circa actiones exteriores. Quapropter libet vterius confirmare auctoritate rationes propositas circa ipsa. Audiatur in primis Chrysostomus hom. 19. in Matth. *Voluntas est, quæ aut remuneratur pro bono, aut condemnatur pro malo; opera autem sunt testimonia voluntatis.* Circa quæ verba, subdit D. Thom. q. 20. art. 4. ad 1. *dicendam quod Chrysostomus loquitur quando voluntas hominis est consummata, & non cessatur ab actu, nisi propter impotentiam faciendi.* Eodem spectat paritate rationis, quod dicit August. lib. 1. de lib. arb. c. 3. *Si cui non contingat facultas concun-*

bendi cum coninge aliena, planum tamen aliquo modo sit id eum cupere, & si potestas deitur, facturum esse, non minus reus est quàm si in ipso facto deprehenderetur. Adde Richardum de S. Victore lib. 2. de Sacram. par. 4. c. 6. *Vbi aliquid datur, & vbi nihil datur differens meritum esse non potest, si equalis vtriusque voluntas habeatur.* Eodem sensu D. Gregor. tom. 4. hom. 5. in Evangelia. *Exteriora, ait, nostræ Domino quantumlibet parua sufficiunt. Cor namque, non substantiam pensat.* Obuiæ sunt apud alios etiam SS. PP. commendationes eiusmodi internæ animæ dispositionis cum contemptu operationis externæ, cuius possibilitas deest volenti quantum potest. Igitur ex sensu SS. PP. tota ratio meriti, & demeriti reuocatur ad solos actus internos.

Ad 1. Bonitas, & malitia actionis exterioris augent bonitatem, & malitiam physicam actus interni, non verò bonitatem, & malitiam moralem ac imputabile formaliter ratione sui, penes quam solam pensatur ratio meriti, & demeriti. Instatur argumentum ex euentu bono, vel malo mediatè subsequuto, augente similiter bonitatem, & malitiam physicam actus interni, & tamen nihil augente, aut minuentè rationem meriti, & demeriti. Nec enim plus meretur concionator, cuius prædicatione plures ad fidem, vel meliorem frugem conuersi sunt, quàm is, cuius prædicatione non totidem, aut tantundem profecere, si cætera sint omninò paria, & sic de similibus, vt docent omnes cum D. Thoma q. 20. art. 5. Augustinus meliorem vocat prædicationem implendi malum desiderium, tum quia inde fit, saltem vt plurimum, vt diutius duret malum ipsum desiderium internum; tum quia experientia delectationis exterioris, seu de effectu sensibili sequuto solet animum disponere deterius in posterum, iuxta notationem præmissam supra art. 1. Quod attinet ad D. Th. nihil necesse est dicere; sufficit legere verba eius quæ sequuntur immediatè, & obseruata à nobis sunt superius art. 3. De Confirmatione argumenti dicitur ex professo in q. 9. de penitentia. Interim sufficit notare in Sacramento confessionis non exprimi rationem demeriti, sed rationem malitiæ, quæ verè inest actionibus externis, licet non sit imputabilis formaliter rationi ipsarum, prout opus esset pro scopo argumenti.

Ad 2. Et ad eius confirmationem. Martyrium habet vim inducendi gloriam ex opere operato, sicut Sacramenta, vt dicitur in loco. Vnde argumentum inde desumptum non est ad propositum, & conuinceret plusquam intendunt aduerarij nostri, vt potè tribuentes actionibus externis vim meritoriam peculiarem incomparabiliter minorem, quàm actibus internis, cuius oppositum apparet in martyrio, tum aliorum plurium, tum maximè puerorum innocentium.

Ad 3. Discrimen Dei ab hominibus in indicando, & retribuendo apparet, inter alia, ex 1. Reg. 16. 7. *Nec iuxta intuitum hominis Ego iudico. Homo enim videt ea, quæ patent; Dominus autem intuetur cor.* Itaque humanis potestatibus data est facultas puniendi, ac remunerandi, cuius homines sunt capaces; nempe puniendi, ac remunerandi actus internos solos, sed quatenus apparentes exterius in effectibus sibi correspondentibus, & quatenus expedit ad exteriorem, ac sensibilem felicitatem reipublicæ humanæ. Vnde homines non augent præmium, aut pœnam actus interni propter additamentum exterioris effectus, sed solum compensant præmio, & pœna actus internos dependenter ab eorum apparentia per effectus exteriores, sicut etiam attemperant præmium, & pœnam probationi eiusdem apparentiæ exterioris per testes, quorum tamen notitia, & depositio non est vlla pars meriti, aut demeriti. Deus autem afficit pœna, & præmio eosdem actus internos non præcisè, vt apparent exterius, sed vt sunt in se reipsa. Nec

Nec est aliud discrimen, quod ad præsens attinet, inter indicium diuinum, & humanum. Nihil igitur proficit obiectio ea paritate pro scopo suo.

Ad 4. Negatur assumptum. Ad rimam eius probationem à priori, patet ex responsione ad 1. Ad posteriorem ab incommodo, dicitur magnitudinem præmij non commensurari magnitudini obiecti voluti per actum bonum, sed magnitudini bonitatis, quæ inde redundat in actum. Bonitas autem actus volentis largiri infinitam elemosynam, non est infinita, imò non est maior saltem notabiliter, quàm, quæ inest actui volenti largiri quantum quisque re ipsa potest, aut quantum connaturaliter fieri potest, vt possit, quia quoad reliquum est velleitas potius inefficax, quàm volitio efficax, nec vlla eatenus superadditur specialis difficultas, ac arduitas, quam tamen dictum est supra, esse de conceptu meriti. Idem dicitur suo modo de demerito, & poenâ.

Ad 5. Sæpè notatum est superius, Deum non teneri ad retribuendum ex re accepta, nec moueri ad præmium, & supplicium cognitione bonarum, & malarum operationum nostrarum quatenus vtilium, aut nocentium Deo, nec Deum illas apprehendere posse ad modum talium, atque gloriam, & dehonorationem Dei redundantem ex operibus nostris esse vtilem, ac nocivam præcisè respectu nostri; respectu verò Dei esse purè decentem, ac dedecentem. Repugnat igitur Deum teneri ad additamentum præmij propter accessionem actionis externæ bonæ, & glorificationem Dei illi annexam, quasi propterea aliquid plus acceperit. Sola itaque attendenda ab eo est bonitas, & malitia actus interni quatenus immediatè liberi, ad quem videlicet solum moueri potest, ac debet voluntas præmiis, & suppliciis, vt notatum est supra. Quod præmia, & supplicia prouenientia ab eo dicantur retributiones, & quòd meritum, vt sic designatur obsequium cedens in honorem, aut vtilitatem alterius, nihil nocet doctrinæ tradita. Quia Deus verè retribuit nobis, non tanquam afferentibus ipsi aliquā vtilitatem, aut nocumentum, sed tanquam inducentibus aliquam vtilitatem, aut nocumentum in communitatem, cuius cura incumbit Deo, vt expositum est q. 30. idque cum iactura proprii commodi præsentis, dum meremur, vt ex q. 31. & cum usurpatione commodi non nobis permittendum demeremur, quod indidem satis apparet indirectè, & à pari; & præterea, opera nostra bona verè cedunt in honorem Dei, licet prorsus inutiles ipsi, & verè decent eundem; sicut dedecent operationes malæ, ipsumque dehonorant. Licet autem bonitas, aut nocumentum communitatis, & honor, ac dehonoriatio Dei crescant superaddita actione exteriori; sicut etiam superaddito euentu mediatè, ac remotè inde redundante; nihil tamen propterea crescit de merito, aut de demerito; quia nihil superadditur specialiter imputabile immediatè, & ratione sui.

Ad 6. Argumentum à vi satisfactoria ad meritoria est simile argumento à vi passiva ad actiuam; vt si diceretur: Materia prima potest recipere formas. Ergo potest eadem efficere. Ratio similitudinis est, quia satisfactio substituitur satisfationi; meritum verò est virtus quasi actiua præmij, solumque differt à causa efficienti physica, quòd hæc agit per se ipsam immediatè; causa verò meritoria media motione voluntatis alienæ. Conceditur itaque actionem exteriorem poenalem valere specialiter ad satisfaciendum, quia ea superaddita plus patitur satisfaciens, quàm ratione solius actus interioris; & quia patitur propria voluntate, redditur dignus, qui minus, aut nihil patitur dependentè à voluntate aliena contra propriam inclinationem, quod pertinet ad conceptum poenæ propriæ talis, & satisfationis. At non similiter crescit

meritum ex actione exteriori, quia sola interior est motiua voluntatis alienæ ad compensationem faciendam non ratione rei acceptæ, sed ratione boni regiminis, quatenus perductiui hominum ad æternam ipsorum felicitatem, & ad amorem honestatis, atque ad fugam inhonestatis morum.

Ad 7. D. Thomas tota q. 17. & reliqui omnes Theologi, præter vnam, vel alterum modernum, actum imperantem appellant eum solum, qui causalitate sua inducit alium actum, estque natura prior eodem; imperatum verò eum solum, qui ab alio actu procedit, estque natura posterior eodem. Atque de huiusmodi actu imperante, & imperato efficaciter conuincit ratio superius producta, in qua proponenda præteritus est sensus earum vocum communiter usurpatus. Quod si quis alterum ex duobus actibus purè comitantibus inuicem absque vilo inter se ordine causalitatis, & naturæ, seu realis durationis, velit dicere imperantem, & alterum imperatum propter connexionem non mutua eorum inter se, nihil contradicere quoad meritum peculiare actus tum imperati, tum imperantis eo sensu, quia id nihil perit, nec ad rem ipsam, de qua communiter agitur sub illis vocibus. Quod ad rem ipsam attinet, iam apparuit superius clarè ex sensu, & ratione D. Thomæ possibile esse, idque multipliciter, vt voluntas velit aliquem suum actum reflexè per alium actum realiter distinctum à priori actu.

QVÆSTIO XXXIX.

Vtrum quis mereri possit per actus elicitos physice ab alio, sibi que nihilominus imputatos moraliter?

VIDE TUR posse. Quia Deus potest transferre voluntatem vnius in voluntatem alterius, ita vt affectus vnius censeatur affectus alterius tum in ordine ad malum, tum in ordine ad bonum; Et quidem de translatione in ordine ad malum constat clarè ex peccato originali. In ordine autem ad bonum urget in primis ratio paritatis. Deinde si Adamus perseverasset in accepta iustitia, sicut ab ea decidit per peccatum; perseverantia eius profuisset nobis ad transfusionem iustitiæ originalis, quantum de facto nocuit peccatum ipsius pro iactura eiusdem iustitiæ.

Art. 1. Respondetur. Hoc inter alia, differt indignitas & malitia peccati propria à dignitate, & bonitate propria operis meritorij, quod illa adæquatè consistit in priuatione, vt dictum est supra; hæc verò adæquatè consistit in positio ex vnanimi omnium consensu. Fieri autem potest, vt aliquid inhærens alicui intrinsecè, priuet aliquem alium perfectione sua intrinsecà, non solum in genere causæ efficientis, inducendo in alium qualitatem, aut formam impossibilem cum eius perfectione intrinsecà, sed etiam in genere causæ formalis, nullo tali effectu superaddito. Ità priuat hominem gratia Dei decretum diuinum de illa non conferenda, & similiter quodlibet impedimentum cuiuslibet alterius causæ efficiētis inhærens ipsi intrinsecè, & impossibile cum actione eiusdem causæ productiua perfectionis alicuius in alio subiecto, per se ipsum immediatè, ac formaliter priuat idem subiectum ea perfectione. At fieri similiter non potest vt forma perfectiua inhærens intrinsecè vni subiecto perficiat formaliter,